

Світлана Федоренко

докторка педагогічних наук, професорка
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Київ, Україна
ORCID ID 0000-0001-8517-9975
4me@ukr.net / s.fedorenko@kpi.ua

Олександра Белуха

здобувачка другого (магістерського) рівня
факультет лінгвістики
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Київ, Україна
alexandrabelukha@gmail.com

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У РОМАНІ ЛЮСІ-МОД МОНТГОМЕРІ «ЕНН ІЗ ЗЕЛЕНИХ ДАХІВ»

Анотація. Висвітлено результати лінгвостилістичного аналізу виокремлених методом суцільної вибірки фразеологізмів з роману Люсі-Мод Монтгомері «Енн із Зелених Дахів». Окреслено, що фразеологізми є частиною культури народу, а тому, без відповідних знань та розуміння тих чи інших фразеологічних одиниць дуже важко досягнути національний характер, спосіб мислення носіїв мови або інтенцію автора твору. Внаслідок постійного розвитку та збагачення мови новими сталими виразами, а також їх широкого вжитку у художній літературі, існує постійна потреба до вивчення аналізованого у статті лінгвостилістичного феномену. Окреслено, що головною особливістю аналізованого твору канадської письменниці є розгалужене та вправне використання фразеологічних одиниць як стилістичного засобу. Зазначено, що фразеологізми – стійкі сполучення двох і більше слів, що створюють семантичну цілість і відтворюються у процесі мовлення як готові словесні формули. Для дослідження слугував роман Люсі Мод Монтгомері «Енн із Зелених Дахів». Шляхом лінгвостилістичного аналізу фразеологізмів у романі Люсі Мод Монтгомері «Енн із Зелених Дахів» виявлено, що найбільш численними та часто вживаними є групи ідіом, суспільно-виробничих виразів та фігуральних висловлювань. Найменш рекурентними в аналізованому творі виявилися науково-технічні вирази, офіційно-ділові формули та висловлення, а також прислів'я, що пояснюються ідіостилем Люсі-Мод Монтгомері та обмеженістю вживання цих груп фразеологічних одиниць у художніх творах, які змальовують життя та побут пересічних людей.

Ключові слова: ідіостиль; лінгвостилістичні особливості; фразеологічні одиниці; функціональний стиль; художня література.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Актуальність проблеми зумовлена широким вживанням фразеологічних одиниць у художніх текстах, а також інтересом мовознавців до особливостей їхнього функціонування у межах того чи іншого функціонального стилю. Фразеологізми є частиною культури народу, а тому, без відповідних знань та розуміння тих чи інших фразеологічних одиниць дуже важко досягнути національний характер, спосіб мислення носіїв мови або інтенцію автора твору. Тому внаслідок постійного розвитку та збагачення мови новими сталими виразами, а також їх широкого вжитку у художній літературі, існує постійна потреба до вивчення цього лінгвостилістичного феномену.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Завдяки наявності великої кількості спірних та не достатньо досліджених питань, протягом багатьох років фразеологізми привертають увагу великої кількості вчених-мовознавців та стають постійними об'єктами їх дослідження. До вивчення аналізованої проблеми звертались численні вчені-мовознавці: Алефіренко, Бабич, Баранник, Білодід, Булаховський, Їжакевич, Івченко, Левченко, Москаленко, Скрипник, Удовиченко та ін. (загальна характеристика фразеологізмів та проблема їхньої класифікації); Батюк, Ващенко, Демський, Коломієць, Майборода, Медведєв та ін. (історія,

етимологія фразеологізмів); Багмут, Олійник, Сидоренко, Чередниченко та ін. (особливості перекладу фразеологізмів), які сприяли становленню основ фразеології як науки та стилістики фразеологічних одиниць.

Предметом фразеології, на думку української лінгвістки Скрипник (1973), є «стійкі сполучення двох і більше слів, що створюють семантичну цілість і відтворюються у процесі мовлення як готові словесні формули» (с. 34). Дослідниця вважає, що фразеологічним одиницям властива надслівність, тобто неможливість порівняння їх зі словом (Скрипник, 1973).

Як стверджує український дослідник Розгон (2015), у сучасному мовознавстві усталилася думка про широке та вузьке розуміння обсягу фразеології. Щодо широкого розуміння, то до фразеологічних одиниць відносять також фразеологічні вирази комунікативного характеру – прислів'я, приказки, крилаті вислови, мовні штампи і кліше (Калашник, Медведєв, Скрипникта ін.) (Розгон, 2015, с. 149).

Сьогодні у лінгвістичній науці здійснюються дослідження фразеологічних одиниць крізь призму антропології, у межах певного ідіостилю, у напрямі фразеологічних інновацій тощо (Colson, 2008).

Мета статті – висвітлити результати лінгвостилістичного аналізу виокремлених методом суцільної вибірки фразеологізмів з роману Люсі-Мод Монтгомері «Енн із Зелених Дахів».

2. МЕТОДИ

Для досягнення мети дослідження застосовано комплекс методів: загальнонаукових (аналіз, синтез, індукція, дедукція та узагальнення – для висвітлення теоретичних засад і формулювання висновків дослідження) та спеціальних лінгвістичних (метод суцільної вибірки – виокремлення одиниць для аналізу, метод аналізу словникових дефініцій – для з'ясування значення фразеологічних одиниць, метод зіставного аналізу – для порівняння аналізованих фразеологічних одиниць, метод кількісного аналізу – встановлення частоти вживання одиниць у різних групах фразеологізмів).

3. РЕЗУЛЬТАТИ Й ОБГОВОРЕННЯ

Ключовою специфікою ідіостилю Люсі Мод Монтгомері, зокрема у романі «Енн із Зелених Дахів», є частотне вживання фразеологічних одиниць для підсилення емоційності висловлювань та атмосферності життя і побуту персонажів твору. Наприклад, описуючи головну героїню роману Енн у різних життєвих ситуаціях, авторка вживає фразеологізми з іменником *temper*: 1) *Did anybody ever see **such a temper!***" exclaimed the horrified Mrs. Rachel; 2) *Marilla Cuthbert, you don't mean to say that you are upholding her in **such a terrible display of temper** as we've just seen?"* demanded Mrs. Rachel indignantly; 3) *I suppose you think **I have an awful temper**, but I couldn't help it* та ін.

Зважаючи на актуальність проблеми дослідження стилістичних аспектів фразеологічних одиниць, багато вчених-мовознавців висловлювали різні думки щодо класифікації фразеологізмів: фразеологічні одиниці поділяють відповідно до емоційної забарвленості, функціональних стилів мовлення, джерел їх походження, характеру компонентів, значення, ступеня експресивності тощо. Так, українська філологиня Скрипник (1973) розподіляє фразеологізми на дві групи. Перша група характеризується наявністю вузьких семантичних значень, невмотивованістю компонентів, високим рівнем експресивності, а також наявністю історичних, художніх та загальновідомих образів. Серед фразеологічних одиниць, які входять до цієї групи виділяють такі: ідіоми (*a feast for the eye*, *be torn limb from limb*), прислів'я (*handsome is as handsome does*), фігуральні висловлювання (*girls have gone off like hot cakes*) та крилаті вирази (*Daniel in the lions' den*).

До складу другої групи фразеологізмів входять стійкі номінативні сполуки та термінологічні вирази. Її головною особливістю є різний характер та взаємодія компонентів, а також нейтральність в емоційно-експресивному вираженні. Слід зазначити, що певні

фразеологічні одиниці можуть належати до одного або декількох функціональних стилів із урахуванням того, що сполуки можуть переміщатися в межах декількох стилевих різновидів, змінювати фразове оточення та ступінь експресивності. З-поміж них: професійно-виробничі (*catch pneumonia*), науково технічні вирази (*network of telephone wires*), а також офіційно-ділові формули та висловлювання (*without due regard*).

У процесі лінгвостилістичного аналізу функціонування фразеологічних одиниць у романі Люсі Мод Монтгомері «Енн із Зелених Дахів», який характеризується широким уживанням фразеологізмів, виокремлено 1000 одиниць та проаналізовано їх відповідно їхньої приналежності до різних функціональних стилів мовлення (див. Табл. 1 і Рис. 1).

Таблиця 1 – Кількісне та відсоткове співвідношення фразеологізмів відповідно їхньої приналежності до різних функціональних стилів мовлення у романі Люсі Мод Монтгомері «Енн із Зелених Дахів»

Група фразеологізмів	Кількість одиниць	(%)
Ідіоми	384	38
Прислів'я	15	2
Фігуральні висловлення	213	21
Крилаті вирази	39	4
Суспільно-побутові вирази	236	24
Професійно-виробничі вирази	43	4
Науково-технічні вирази	36	4
Офіційно-ділові формули та висловлення	34	3
Загальна кількість	1000	100

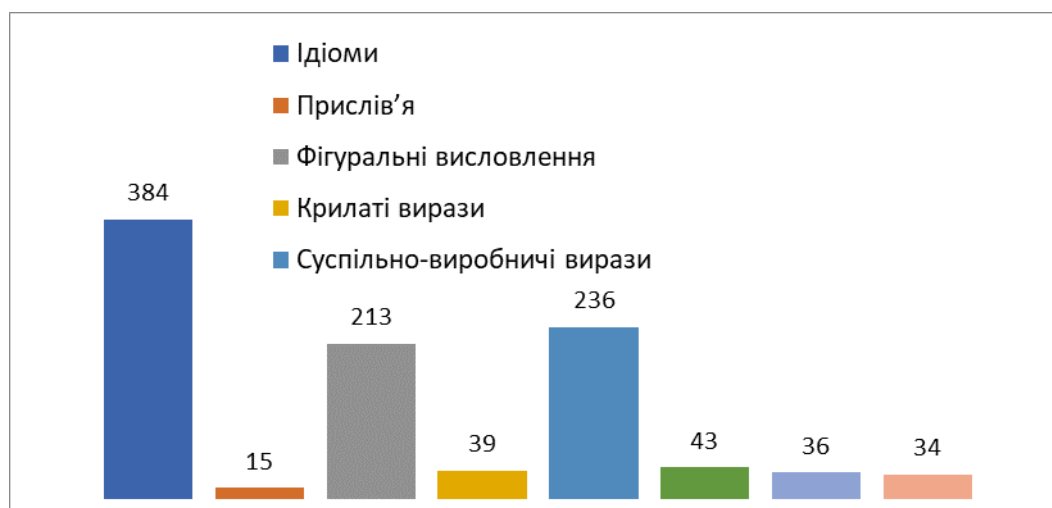

Рис. 1. Кількісне співвідношення фразеологізмів відповідно їхньої приналежності до різних функціональних стилів мовлення у романі Люсі Мод Монтгомері «Енн із Зелених Дахів»

Встановлено, що ідіоми складають найбільшу частку від усього проаналізованого масиву – 384 одиниці (38%). Такі результати зумовлені стилістичними особливостями аналізованого роману, головною специфікою якого є широке вживання фразеологічних одиниць задля додання експресивності та атмосферності побутового життя героїв твору

(наприклад: *be a goose, Anne's spirits soared to their highest, bearded the lion in its den*). Також слід зазначити, що ця група фразеологічних одиниць характеризується значним ступенем розповсюдженості серед розмовно-побутового стилю, в межах якого і створено роман «Енн із Зелених Дахів».

Суспільно-побутові вирази посідають у романі друге місце із показником у 326 одиниць (24%), оскільки авторка розповідає про суспільно-побутове життя однієї із провінцій Канади (наприклад: *a native born, feminine to the core*). Основною особливістю цієї групи фразеологізмів є їхня універсальність та частотність вживання у різноманітних сферах життя. Фігуральні висловлення також входять до найбільш вживаних у романі – 213 одиниць (21%) (наприклад: *a pang of loneliness, as beautiful and regal as a queen*).

Професійно-виробничі вирази складають групу найменш уживаних одиниць, що налічує 43 фразеологізми, а саме 4% від усіх аналізованих одиниць (наприклад: *a long indrawing of breath, called Anne to account*). Це пояснюється низьким рівнем уживання професійної лексики в межах суспільно-побутового життя пересічних людей, яке зображене авторкою роману.

Крилатих виразів в романі налічено 39 одиниць, 4% від загальної кількості фразеологізмів (наприклад: *dear life and heart, my life is a perfect graveyard of buried hopes*). Такий невеликий відсоток пояснюється літературним або історичним походженням крилатих виразів, які перейшли від вузько направленої до загальноживаної лексики. Науково-технічні вирази також входять до меншості (36 одиниць) і становлять 4%, як і попередні групи. Такий рівень частотності обмеженість сфер вжитку науково-технічної термінології.

Офіційно-ділові формули та висловлення склали групу, що налічує 34 одиниці та складає 3% від усіх аналізованих одиниць роману. Так як до групи офіційно-ділових формул та висловлень входять нейтральні одиниці, що вживаються лише в межах офіційно-ділового стилю мовлення, очевидним є таке кількісно-відсоткове співвідношення у порівнянні з іншими одиницями.

Прислів'я посідають останнє місце за частотою вживання у творі та налічують лише 15 одиниць, що складає 2% від загального корпусу дослідження (наприклад: *all things great are wound up with all things little, there was always the bend in the road*).

Таким чином, за результатами кількісного аналізу фразеологічних одиниць відповідно їхньої приналежності до різних функціональних стилів мовлення у романі «Енн із Зелених Дахів» виявлено, що група ідіом налічує 384 одиниці (38% від загального корпусу дослідження), група суспільно-побутових виразів – 236 одиниць (24%), група фігуральних висловлень – 213 одиниць (21%), група професійно-виробничих виразів – 43 одиниці (4%), група крилатих виразів – 39 одиниць (4%), група науково-технічних виразів налічує 36 одиниць (4%), група офіційно-ділових формул та висловлень – 34 одиниці (3%), група прислів'їв – 15 одиниць (2%).

4. ВИСНОВКИ І НАПРЯМИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, шляхом лінгвостилістичного аналізу фразеологізмів у романі Люсі Мод Монтгомері «Енн із Зелених Дахів» виявлено, що найбільш численними та часто вживаними є групи ідіом, суспільно-виробничих виразів та фігуральних висловлювань. Найменш рекурентними у творі виявилися науково-технічні вирази, офіційно-ділові формули та висловлення, а також прислів'я, що пояснюється ідіостилем авторки та обмеженістю вживання цих груп фразеологічних одиниць у художніх творах, які змальовують життя та побут пересічних людей.

До перспективних напрямів подальших досліджень відносимо вивчення шляхів відтворення фразеологічних одиниць у романі «Енн із Зелених Дахів» засобами української мови.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Левченко, О. П. (2005). *Фразеологічна символіка: лінгвокультурологічний аспект*. (Монографія). Львів: ЛРІДУ НАДУ.
- Розгон, В. В. (2015). Фразеологізми сучасної української мови: проблемні аспекти. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*, 9, 148–153.
- Скрипник, Л. Г. (1973). *Фразеологія української мови*. Київ.
- Colson, J. (2008). Cross-linguistic phraseological studies: An overview. In S. Granger & F. Meunier. (Eds.), *Phraseology: An interdisciplinary perspective* (pp. 191–206). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/z.139.19col>
- Cowie, A. P. (1998). *Phraseology. Theory, analysis, and applications*. Oxford: Clarendon Press, Oxford.
- Montgomery, L. M. (2018). *Anne of Green Gables*. Wordsworth.

REFERENCES

- Levchenko, O. P. (2005). *Frazeologichna symbolika: lingvokulturologichnyi aspekt* [Phraseological symbolism: linguistic and cultural aspect]. (Monograph). Lviv. [in Ukrainian]
- Rozgon, V. V. (2015). Frazеologizmy suchasnoi ukrainiskoi movy: problemni aspekty [Phraseologisms of the modern Ukrainian language: problematic aspects]. *Topical problems of philology and translation studies*, 9, 148–153. [in Ukrainian]
- Skrypnyk, L. G. (1973). *Frazeologiya ukrainiskoi movy* [Phraseology of the Ukrainian language]. Kyiv. [in Ukrainian]
- Colson, J. (2008). Cross-linguistic phraseological studies: An overview. In S. Granger & F. Meunier. (Eds.), *Phraseology: An interdisciplinary perspective* (pp. 191–206). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/z.139.19col>
- Cowie, A. P. (1998). *Phraseology. Theory, analysis, and applications*. Oxford: Clarendon Press, Oxford.
- Montgomery, L. M. (2018). *Anne of Green Gables*. Wordsworth.

Svitlana Fedorenko, Oleksandra Bielukha. Linguostylistic aspect of the study of phraseological units in “Anne of Green Gables” by Lucy-Maud Montgomery. The results of the linguostylistic analysis of the phraseological units singled out from Lucy-Maud Montgomery's novel “Anne of Green Gables” are highlighted in the study. It is outlined that phraseology is part of the culture of the people, and therefore, without proper knowledge and understanding of certain phraseological units it is very difficult to understand the national character, way of thinking of native speakers or the intention of the author of the literary work. Due to the constant development and enrichment of the language with new stable expressions, as well as their widespread use in fiction, there is a constant need to study the linguistic phenomenon analyzed in the article. It is noted that phraseological units are stable combinations of two or more words that create semantic integrity and are reproduced in the process of speech as ready-made verbal formulas. Lucy Maude Montgomery's novel “Anne of Green Gables” was exploited for the study. The linguostylistic analysis of the phraseological units from Lucy-Maud Montgomery's novel under scrutiny demonstrated that the most numerous and frequently used were groups of idioms, social expressions and figurative expressions. The least recurrent in the analyzed work were scientific and technical expressions, official business formulas and statements, as well as proverbs, which was explained by Lucy-Maud Montgomery's idiosyncrasy and limited use of these groups of phraseological units in fiction depicting the lives of ordinary people.

Keywords: *idiosyncrasy; linguistic and stylistic features; phraseological units; functional style; fiction.*

Received: December 03, 2020

Accepted: December 12, 2020